

HyperKORT Dirk Criel bespreekt op eigen wijze onderwerpen over zoogdieren.

Nieuwe soorten

Soms denken we alles te hebben gezien en vergeten we dat er in de wereld nog zo veel meer te ontdekken valt. Het afgelopen jaar (2011) werden maar eventjes 19.232

nieuwe organismen ontdekt, waaronder ook 41 nieuwe zoogdiersoorten ① ②. Daarvan behoren er 18 tot de vleermuizen en 16 tot de knaagdieren. In het lijstje zitten geen Europese soorten. Sommige soorten zijn reeds langer bekend maar doken pas recent in museumcollecties op en/of konden als een afzonderlijke soort worden geïdentificeerd door DNA-onderzoek. Dit is o.m. het geval met Walters duiker (*Philantomba walteri*) - een Afrikaans zoogdier uit de familie der duikers. Tot 2010 werd de soort aanzien als een variant van Maxwells duiker (*Philantomba maxwelli*). Onderzoekers van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen bewezen het tegendeel ③. Ze zijn daarmee niet aan hun proefstuk toe want eerder voegden ze al 8 nieuwe Afrikaanse muizensoorten toe aan hun inventaris van ontdekkingen ④.

- ① <http://species.asu.edu/>
- ② [http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_nieuw_beschreven_zoogdieren_\(2010\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Lijst_van_nieuw_beschreven_zoogdieren_(2010))
- ③ www.natuurwetenschappen.be/active/sciencenews/archive2010/antilope/page2
- ④ www.natuurwetenschappen.be/active/sciencenews/archive2008/lophuro-mys/index_html

Wolvenfobie

Met enige regelmaat van de klok daagt er tegenwoordig in ons land een melding van een wolf op. Meestal gaat het om een weggelopen hond of een schichtig ree. Maar hoe groot is de kans dat er straks daadwerkelijk eentje aan uw achterdeur staat? Niet onbestaand, maar wel erg klein. De wolf is immers vanuit het oosten en het zuiden aan een opmars bezig en enkele individuen zijn inmiddels tot ver in Duitsland ① en Frankrijk doorgedrongen ②. Recent nog was een wolf erin geslaagd tot in Rheinland-Pfalz door te stoten, tot op amper 130 km kilometer van onze landsgrens ③. Maar het dier werd algauw door een overijverige en slechtziende jager geveld. Met enige speculatie zou het kunnen gaan om de wolf die eerder in het Waalse Gedinne door een cameraploeg van het programma 'Dieren in nesten' werd gefilmd ④. Opmerkelijk is evenwel dat uit DNA-analyse blijkt dat het niet om een wolf uit de oostelijke Duitse populatie, maar uit de zuidelijke Italiaanse populatie gaat ⑤. Wolven uit Italië zijn inmiddels via Zwitserland al een heel eind tot in de Vo-gezen in Frankrijk doorgedrongen ⑥.

- ① www.wolfsregion-lausitz.de/verbreitung/verbreitung-in-deutschland
- ② www.geml.fr/geml_actu-6-le_retour_du_loup_dans_le_massif_vosgien.html

- ③ www.nabu.de/aktionenundprojekte/wolf/woelfeindeutschland/bundeslaender/rtp/index.html
- ④ www.een.be/programmas/dieren-in-nesten/de-wolf-is-terug-in-belgie
- ⑤ www.lausitz-wolf.de/index.php?id=840
- ⑥ www.carnivores-rapaces.org/Loup/actu/actualite.htm#11

Meer vrouwen in het voorjaar

Als het voorjaar vroeg begint, dan worden er tot twee keer meer vrouwelijke dan mannelijke vleermuizen geboren. Klaarblijkelijk kunnen vleermuizen het geslacht van hun jongen aanpassen aan de omstandigheden. Dit vergroot hun overlevingskans en de mogelijkheid om zich sneller voort te planten. Welke interne mechanismen aan de basis liggen van dit fenomeen blijft vooralsnog een raadsel. Niet alleen vleermuizen hebben dit vermogen: ook andere zoogdieren - waaronder enkele hoefdieren en zeehonden - kunnen de geslachtsverhouding sturen.

- ① www.plosone.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pone.0036344

Witjes

Met enige regelmaat melden we op onze nieuwswebsite de vondst van een albino zoogdiersoort. Een ree, een haas, een laatvlieger, een mol en een rosse woelmuis

Witte Orka

passeerden al de revue ①. Eentje van een ander kaliber is de albino orca die voor de Komandorski-eilanden ten oosten van Kamtsjatka werd gezien ②. Bij alle zoogdieren komt albinisme voor; ook bij de mens. Maar de witte orka is voorlopig enig in zijn soort en het unicum werd voor de eeuwigheid vastgelegd op film ③. Albi-

nisme ontstaat door een totaal gebrek aan melanine-pigment. Het resultaat is wit haar of een witte huid en rode ogen. De rode oogkleur komt voort uit het feit, dat door het ontbreken van pigment de retina doorschijnend wordt en de kleur van het bloed de overhand neemt.

- ① www.zoogdiervereniging.nl
- ② www.russianorca.com
- ③ www.erichoyt.com/eh/Home.html

Smaakloze roofdieren

Wanneer we het over het voedsel van vossen en andere roofdieren hebben zijn adjectieven als "smaakvol" en "lekker" niet uit de lucht. Nochtans hebben dieren die uitsluitend leven van vlees of vis een slechte smaak. Veel vlees- en viseters zijn het vermogen om zoet te proeven kwijtgeraakt. Zoogdieren kunnen in principe vijf verschillende smaken proeven: zoet, zuur, zout, bitter en umami. Maar dat blijkt dus niet voor alle soorten het geval ①. Katten bijvoorbeeld hebben geen uitstaans met zoetigheden en allicht geldt dat ook voor onze inheemse roofdieren, al is het bewijs nog niet voor alle individuele roofdiersoorten geleverd.

- ① www.pnas.org/content/109/13/4956

Paperclipzoogdier

Het eerste zoogdier dat op onze aardkloot ronddoelde woog amper 2 gram en was nauwelijks zo groot als een paperclip. De restanten werden in 1985 ontdekt in China en het beestje verkreeg met de naam '*Hadrocodium wui*' het eeuwige leven ①. Het leefde in de schaduw van de dinosaurussen en zocht tussen de planten druk naar insecten die het met zijn vlijmscherpe tandjes opsmulde. En dat gebeurde zo'n 195 miljoen jaar geleden. De tijd vliegt voorbij. Er was eerst nog enige twijfel of het om een reptiel dan wel om een zoogdier ging, want het bezat geen van de typische kenmerken van onze hedendaagse zoogdieren. Uiteindelijk was het door de bouw van de kaak en het oor dat *Hadrocodium* in de categorie zoogdieren terechtkwam. De eersteling kwam recent weer boven water naar aanleiding van een Amerikaans onderzoek dat ontsluit hoe de huidige zoogdieren aan hun groot en ingewikkeld brein zijn gekomen ②③. Zijn herseninhoud is in verhouding tot de omvang van de rest van zijn schedel aanmerkelijk groter dan men mag verwachten als het dier een reptiel was geweest.

- ① www.oeb.harvard.edu/faculty/crompton/pdfs/luocromptonsun2001.pdf
- ② www.sciencemag.org/content/suppl/2011/05/18/332.6032.955.DC1/Rowe-SOM.pdf
- ③ <http://palaeoblog.blogspot.com/2011/05/fossil-evidence-on-origin-of-mammalian.html>

Vossenparfum

Een vos die gaat stappen, heeft het onderweg druk met markeren en het besnuffelen van geursporen die door gelijkgezinden zijn afgezet. De geuren vertellen een veelzijdig verhaal en geven aan soortgenoten dringende boodschappen door. De geurigheden verschillen naargelang de ouderdom, het geslacht en de voortplantingsstatus van een dier en krijgen zelfs een individueel parfummetje mee. Ze vertellen ook een en ander over de gezondheidstoestand en de dominantiepositie van een dier. De geurafscheidingsorganen blijken complexer dan ooit werd gedacht. Eerder al vonden onderzoekers 12 vluchtige stoffen in het secreet van een wijfjesvos. De Universiteit van Cardiff deed de oefening over. Voor de ontleding werd de meest recente technologie uit de sector van voeding, cosmetica en farmacie evenals uit de klinische en forensische industrie bovengehaald. De onderzoekers vonden in het secreet van een oude moervos meer dan 80 componenten ①. Opvallend is dat veel componenten vergelijkbaar zijn met die van de otter. Het meest algemeen zijn benzaldehyde met z'n karakteristieke amandelgeur, 1-octeen-3-ol dat ook bekend staat als paddenstoelenalcohol en een aardegeur of vleesgeur verspreidt en het naar citrusvruchten geurende (E)-2-octeen-1-ol. Een welriekend boekje, lijkt me. Het onderzoek vloeit voort uit een documentaire over stadsvossen die zopas op de Britse televisiezender Chanel 4 werd uitgezonden en waarvan de gebeurtenissen op een website zijn te volgen ②.

- ① www.cardiff.ac.uk/news/articles/scen-ting-television-foxes-8794.html
- ② <http://foxes.channel4.com/>

Vreemd

Niet iedereen is het ermee eens dat uitheemse diersoorten een bedreiging vormen voor onze inheemse fauna. In alle Europese landen woedt momenteel de discussie volop ①. Om wat olie op het discussievuur te gieten, heb ik een recent artikel van de School of Biological Sciences aan de Ierse Queen's University opgediept, waarin gewaarschuwd wordt voor vreemde gasten ②. De auteurs waarschuwen zelfs voor een "invasieve meltdown". Ze verwijzen in één adem naar de achteruitgang van rode eekhoorn, sneeuwhaas en edelhert in Ierland. De studie keek

vooral naar het effect van twee in Ierland nieuw geïntroduceerde zoogdiersoorten - de huisspitsmuis en de rosse woelmuis - op hun inheemse opponenten - de dwergspitsmuis en de bosmuis. Als die hun optocht doorzetten, dreigen de inboorlingen uit 80% van hun habitat te verdwijnen. Vlaanderen wil alvast die problematiek in de eigen contreien aanpakken en lanceerde in samenwerking met Natuurpunt een meldingspunt voor ongewensten ③. Ook in Nederland worden nieuwkomers nauwlettend gevolgd ④. Een overzicht van alle rare snuiters vind je in de databank van het Belgian Forum on Invasive Species ⑤.

- ① http://ec.europa.eu/environment/nature/invasivealien/index_en.htm
- ② www.springerlink.com/content/x6r3334038515071/?MUD=MP
- ③ http://waarnemingen.be/invasive_alert_view.php
- ④ www.invasieve-exoten.nl
- ⑤ <http://ias.biodiversity.be>